

Wat dit zeggen wil voor een entstofinrichting, waar wel 50—100 kinderen op één zitting worden ingeënt, behoef ik niet nader uit te leggen.

Dit eerste artikel is m. i. immoreel, omdat het in dezen vorm een bijna onuitvoerbare verplichting oplegt of voert tot een overgroot aantal valsche verklaringen.

Arnhem, 9 Februari 1913.

C. C. VAN DER HEIDE.

DE VATBAARHEID VOOR MAZELEN BIJ ROODVONKPATIENTEN.

De mededeeling van BLOOKER in dit *Tijdschrift* van 28 December j.l. over gevallen van gelijktijdige besmetting van roodvonk en mazelen zou ik gaarne aanvullen met een waarneming, welke ik voor enkele jaren doen kon tijdens mijn assistentschap op de roodvonkafdeeling van het Wilhelmina-gasthuis.

Op een zaal waar uitsluitend roodvonkpatiënten werden verpleegd, was een kind opgenomen, dat naar men meende aan roodvonk leed, doch bij wie den volgenden dag de diagnose mazelen moest gesteld worden en dat daarop onmiddellijk van de zaal werd verwijderd.

Toch bleken tien à twaalf dagen later drie andere kinderen door mazelen te zijn aangetast, kinderen, die allen van roodvonk herstellende waren op het oogenblik, dat het eerstgenoemde mazelenkind zijn intrede deed. Naast een van hen evenwel lag een meisje, dat op datzelfde oogenblik in het floride exantheemstadium van roodvonk verkeerde. Zij bleef aanvankelijk vrij van mazelen; haar roodvonkexantheem was verdwenen, toen bij de andere drie kinderen de mazelen uitbraken, maar nog eens tien dagen later bleek nu ook zij door die ziekte te zijn aangetast. Verder deden zich geen mazelengevallen voor.

Spel van toeval is hier natuurlijk niet buitengesloten, doch mocht men in de gelegenheid zijn dezelfde waarneming nog eens te doen, dan kwam men tot de gevolgtrekking, dat niet slechts, zooals in de gevallen van BLOOKER vermoedelijk het geval was, gelijktijdige besmetting der beide ziekten mogelijk is, maar dat ook tijdens het verloop van roodvonk besmetting met mazelen kan plaats vinden, behalve gedurende het hoogte- of beter het exantheemstadium roodvonk; dan zou de vatbaarheid zijn opgeheven of althans verminderd.

Amsterdam, 4 Januari 1913.

H. A. LUBBERS.

DE TOESTAND VAN MASSAGE EN HEILGYMNASTIEK IN NEDERLAND.

Met groot genoegen las ik in n°. 6 van dit *Tijdschrift* het artikel van J. VAN BREEMEN: De toestand van Massage en Heilgymnastiek in Nederland. Op een enkel punt na ben ik het bijna volkomen met hem eens. Voor dit enkele punt, omdat het mij zeer persoonlijk treft, verzoek ik beleefd enkele regels plaatsruimte.

Op blz. 125 schrijft VAN BREEMEN: „5°. Omdat de gelegenheid tot een goede opleiding voor beroeps-heilgymnast masseur in Nederland ontbreekt”. En in een noot voegt hij daaraan toe: „Dit artikel werd geschreven vòòr de opening van de opleidingschool in de Kerkstraat te Amsterdam. Uit hetgeen later volgt over een vakschool blijkt, dat dit punt onveranderd van kracht blijft”.